

Paraules en desús que encara vaig sentir a Canet

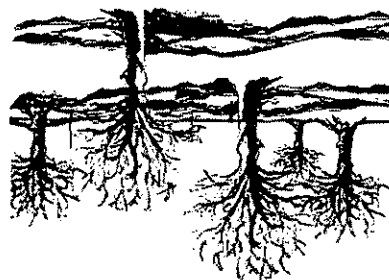
Xavier Mas Gibert

BORNAR. Un Josep Fors joveníssim escrivia a "La Costa de Llevant" el 19 de novembre de 1910 "pretengui posar treva al vostre noble bornar". Paraula d'origen cavalleresc, el verb bornar venia de bornejar a les justes entre cavallers i d'ací que "EL BORN" era l'espai físic o camp on aquestes hi tenien lloc. I d'aquí li ve el nom precisament a l'antic mercat central de Barcelona. Etim. Segons l'ALV/MOLL V. II p.596 del francès BIHURDAN, que significa 'cloure' i especialment devia significar "cloure un camp per al torneig". Marcar o assenyalar els límits de la justa o torneig, quelcom semblant doncs, al que ara es fa amb els camps de futbol abans de jugar.

En deriva ENSIBORNAR, la universalitat amb què aquesta paraula apareixia en el domini lingüístic català les formes amb C (també en castellà: *borne* i *bornear*) i el predomini del significat de 'girar', cal suposar que hi ha hagut un creuament de BIHURDAN amb tornar (allò que en francès dóna *tournoi*, en castellà *torneo* i en català *torneig*) i la de tornar s'és ficada a bihurdan i ha donat origen a la forma bornar. ENSIBORNAR equivalent a encerveillar o entabanar algú, el popular "comerle el coco a algú" dels castellà col·loquial. P.e."A còpia de paraules i més paraules

les el va ben ensibornar. Suposo que per analogia a l'efecte de mareig o atordiment que produeix el girar moltes vegades seguides.

BORNEJAR: Donar voltes capcinejant una barca fondejada. L'última vegada que vaig sentir aquesta paraula a la llengua oral va pronunciar-la Josep Isern Roig quan fèiem el llibre "Memorial dels pescadors i els peixos" amb el seu germà Francesc, o sigui que devia ser l'hivern de 1984.

CODINA: Els qui porten aquest cognom solen creure que vol dir promontori, elevació del terreny, etc., però potser val la pena recordar que en occità CODINA vol dir cuina i com que sobretot als segles XVII i XVIII Catalunya es va repoblar de les devastacions demogràfiques de les pestes (contagi) especialment amb occitans, també podria ser que els molts abundosos catalanets d'aquest nom en realitat i en bell i ver occità es diguessin "cuina".

CUITAR, subs. També ACUITAR verb. Donar presa a algú. "Cui-

ta que fas tard". Mercè Rodoreda encara va usar-lo a la seva novel·la "Aloma". Igual o equivalent al "presto" toscà. ACUITAR equivalent a *apresurarse* en castellà. Era una expressió correntíssima fins als anys cinquanta del segle passat, usada preferentment per les dones. "Cuita home i no em facis gruar!".

CULLA I COLLERATS: El nom de l'historiador J.B. Culla, segons J. Coromines, prové del mot hispanoàrab *culla* i rat i sembla ser simplement el plural aràbic en at del femení *qüllaira* (d'on vindria també *colleras*). Segons C. té el mateix significat que colla o membre d'una colla. Collegats i per deformació Collerats és equivalent a endogalats, o sigui, que al congost d'aquest nom devia venir-li de passar-hi esclaus o bèsties collats o junyits.

ENSALVATGITS: Equivalent català de l'*asilvestrado* castellà. Així s'anomenaven a la València medieval els esclaus moriscos que fugien a muntanya. O sigui, el que en castellà en diuen "echarse al monte".

ESTUGOS/ESTUGOSOS: Fastigós/fastigosos en mallorquí. Sebastià Alzamora. Dissabte, 26 de gener del 2008-03-09. Diari Avui. Estugós equivalent a fastigós. O sigui, de qui sent estug o fàstic d'alguna cosa.